

Duitsland worstelt met rol op wereldtoneel

Veel te bespreken op Münchner Sicherheitskonferenz

[Achtergrond](#) - 6 februari 2015 - Auteur: Wiebke Pittlik

Decennialang heeft Duitsland zich terughoudend opgesteld op het internationale toneel. Die tijden zijn voorbij. Minister Steinmeier kondigde vorig jaar een zelfbewuster buitenlands beleid aan en ziet het als Duitslands verantwoordelijkheid om niet langs de kant te blijven staan in conflicten. En conflicten dienden zich dit jaar ruimschoots aan.

Vrijdag is de Veiligheidsconferentie in München begonnen. Politici, diplomaten, militairen, en vertegenwoordigers van de wapenindustrie van NAVO en Europese Unie, maar ook uit China, Rusland en India bijvoorbeeld, komen dit weekeinde samen voor ontmoeting en discussie. Het is een particuliere bijeenkomst, verdragen kunnen er niet worden gesloten.

De Amerikaanse vice-president Joe Biden is er bij, Merkel schuift aan, net als vier ministers uit haar regering. Het was op deze conferentie vorig jaar dat bondspresident Gauck stelde dat Duitsland politiek en militair meer verantwoordelijkheid op zich moet nemen in de buitenlandse politiek. [Zijn toespraak is terug te kijken op youtube](#). Eenzelfde pleidooi hielden ook Defensie-minister Ursula von der Leyen en minister van Buitenlandse Zaken Steinmeier.

Heroriëntatie

De toespraak van Gauck maakte een uitgebreid debat los over de rol van Duitsland op het internationale toneel. Steinmeier zorgde dat het debat zo breed mogelijk werd gevoerd door zijn programma [Review2014 -Aussenpolitik weiter denken](#). Met een website vol opinies die de discussie moesten aanzwengelen en met bijeenkomsten in het hele land en vele gesprekken tussen ambtenaren en diplomaten wil Steinmeier komen tot een heroriëntatie van het beleid en daar draagvlak voor vinden.

De Bondsrepubliek heeft zich na de Tweede Wereldoorlog vooral als *Zivilmacht* willen profileren, schrijft DIA-directeur Ton Nijhuis in het decembernummer van de Internationale Spectator. "Duitsland ziet het, mede gegeven zijn verleden, als zijn

taak een bijdrage te leveren aan het bevorderen van mensenrechten, democratie, rechtsstatelijkheid en civil society (...) Buitenlandse politiek wordt in het Duitse zelfbeeld nog steeds graag in altruïstische termen beschreven.”

Dat bleek vorig jaar ook uit [een enquête](#) in opdracht van de Körber Stiftung. Tweederde van de ondervraagden vond dat het beschermen van mensenrechten prioriteit moet hebben in het buitenlandse beleid. Het verbeteren van milieu en klimaat kwam op de tweede plaats. Slechts een kwart van de deelnemers vond dat het beschermen van de economische belangen in het buitenland prioriteit moet krijgen.

Duitsland als een van de grootste wapen-exporteurs van de wereld
Dat zelfbeeld botst met de dagelijkse realiteit van een sterke economisch gemotiveerde politiek, constateert Nijhuis. “Een goed voorbeeld hiervan is de discrepantie tussen terughoudendheid bij het inzetten van militaire machtsmiddelen en Duitsland als een van de grootste wapenexporteurs van de wereld.”

De afgelopen jaren is Duitsland door zijn economische kracht en door het achterblijven van de andere machtige spelers in de EU als vanzelf komt bovendrijven als een van de invloedrijkste landen. “De herziening van het Duitse buitenlandse beleid waartoe Gauck vorig jaar in München opriep was dus niet echt nodig om Duitsland naar de top van de ECFR-scorekaart van machtige landen te stuwen, die positie was vacant”, concludeert de denktank European Council on Foreign Relations (ECFR) deze week in [een artikel op haar website](#).

Als leider kan Duitsland zich een afwachtende houding vaak niet veroorloven. [Deze vrijdag nog](#) verweet de Amerikaanse senator McCain Merkel met betrekking tot Rusland een gevaarlijke, passieve politiek die ‘hem deed denken aan de jaren dertig’, toen de Europese leiders probeerden de vrede te bewaren door met terughoudendheid te reageren op Hitlers agressie. Een curieuze vergelijking, maar het verwijt dat Duitsland te weinig doet heeft de afgelopen jaren vaker geklonken.

Günther Hellmann van het Institut für Politikwissenschaft in Frankfurt [schrijft](#) in een [speciale uitgave](#) van het *Zeitschrift für Aussen- und Sicherheitspolitik* dat de druk op Duitsland toeneemt om zich te herpositioneren. Dat komt vooral door de verwachtingen die andere EU-landen van Duitsland hebben.

Von der Leyen: "Führung aus der Mitte"
Defensie-minister Von der Leyen probeerde die verwachtingen in haar toespraak vrijdag voor de Veiligheidsconferentie te temperen, [schrijft de Süddeutsche](#)

[Zeitung](#). Duitsland is bereid het voortouw te nemen, ook militair zonnodig, maar altijd in samenspraak met andere landen. "Führung aus der Mitte". Von der Leyen maakte duidelijk niet te voelen voor wapenleveranties aan Oekraïne, zoals de Verenigde Staten hebben geopperd. Anders dan met IS, valt met Rusland te praten, merkte de minister op. Voor de strijd tegen IS levert Duitsland wel wapens, aan de Koerden.

Von der Leyen verwees volgens de Süddeutsche Zeitung naar een peiling, [waarover ook Duitslandweb berichtte](#), waaruit blijkt dat 62 procent van de Duitsers niet wil dat Duitsland een actievore rol gaat spelen. Dat is het gevolg van de Duitse geschiedenis, schetste de minister. "Het politieke en morele faillissement van ons land is nog maar 70 jaar geleden" bracht ze in herinnering. Maar juist met het oog op de geschiedenis is onverschilligheid ook geen optie. En zo schetst ook Von der Leyen weer een beeld van een Duitse politiek die is gebaseerd op moraal en altruïsme. Dat is wat het merendeel van de Duitsers het liefst ziet.

Vrijdagavond kwam uit Moskou het nieuws dat het gesprek tussen [Merkel](#), [Hollande en Poetin](#) over Oekraïne constructief was. De nieuwe zelfverzekerdheid bleek wellicht uit de tweet die Merkels woordvoerder voorafgaand namens Merkel publiceerde: "We zijn geen neutrale bemiddelaar, maar eisen vrede en zelfbeschikking voor volken."

Dit is een artikel gedownload via duitslandinstituut.nl.

Artikel: <https://duitslandinstituut.nl/artikel/10160/duitsland-worstelt-met-rol-op-wereldtoneel>